

2. Закон України «Про порядок вирішення колективних (трудових) спорів (конфліктів)» // Відомості Верховної Ради України (ВВР)1998. – № 34. – ст. 227.
3. *Пригожин А. И.* Методы развития организаций. – М. : МЦФЭР, 2003. – С. 656.
4. *Щедровицкий Г. П.* Организационно-деятельностная игра. Сборник текстов (1) / Из архива Г. П. Щедровицкого. Т. 9. (1). – М. : Наследие ММК, 2004. – С. 74.

Тулєнков Н., Баранова С., Ковтун А. Самоорганизационный потенциал трудовых коллективов.

В статье сквозь призму самоорганизационной парадигмы рассматривается течение трудового конфликта на коммунальном предприятии. Анализируются его основные социокультурные причины. Осуществляется попытка определения места и роли механизмов социальной самоорганизации в управлении трудовыми процессами. Предлагается осуществление ряда организационных мер для устранения основных недостатков во внутренней информационной и культурной политике организации.

Ключевые слова: трудовой коллектив, социальная самоорганизация, примирительная комиссия, доверие к руководству, самоорганизационный потенциал.

Tulenkov M., Baranova S., Kovtun O. Self-organizational potential of labor groups.

The article reviews the progress of labor conflict in the communal company through the organizational approach, analyzes its' main socio-cultural causes. The authors define the place and the role of social self-organization mechanisms in labor management. It is also proposed a number of measures addressed to overcome deficiencies in internal informational and cultural organizational policy.

Keywords: labor group, social self-organization, the conciliation commission, the governance credibility, self-organizational potential.

Лєпський М.

**СОЦІАЛЬНА ЯТРОГЕНІЯ:
ПРЕДМЕТНЕ ПОЛЕ ТА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ**

У статті зроблено спробу визначення предметного поля та концептуалізації поняття «соціальна ятрогенія» як чинника травматизації життя та здоров'я суспільства. Використано предметну демаркацію у дослідженні загальних та особливих атрибуцій соціальної ятрогенії;

проаналізовано поняттєво-катєгорійний апарат концепції травматизації суб'єктами соціальних та політичних технологій цілісності, безпеки та розвитку суспільства. Визначено сутність та демаркацію таких процесів, як ідіотогенія, невігластвогенія, профаногенія, аматорогенія, кірікасенія, їх предметне поле застосування. Ці поняття введєні у науковий обіг вперше.

Ключові слова: соціальна ятрогенія, пошкодження життя та здоров'я суспільства, професійна етика, деонтологія, ідіотогенія, невігластвогенія, профаногенія, аматорогенія, кірікасенія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

У альбомі 1995 року «Про любов» у пісні «Мама, я дуже хворий» рок-група «Чиж та К» написала такі рядки:

«Мама, я дуже хворий,

Мама, нас лікують не ті лікарі,

Ті, хто нас заразив цим, лікують нам рани,

саме тому я невеликовний»¹.

Ця метафора відносно відчуття людини у соціальному світі була дуже популярна у прихильників творчості цієї групи, при цьому метафора відображає важливий для розуміння соціальних патологій зміст.

По перше, у соціальних дослідження часто-густо використовуються фізичні та біологічні метафори (у нашому випадку – медичні), які мають власне соціальну специфіку, а також мають загальний зміст. Таким шляхом у соціальних дослідженнях мають розповсюдження теорії систем, синергетики, соціального організму, соціальної діагностики. Іноді автори підпадають під спокусу використовувати загальне без відокремлення специфічного (розрізнення фізичного, хімічного, біологічного та соціального рухів матерії), у цьому випадку соціальні дослідники отримують звинувачення у фізикалізмі, біологізаторстві та ін. Але врахування загального (загальних законів світу) та особливого (специфіки саме соціальних процесів), перевірка конкретним дозволяє методологічно стверджувати принципи об'єктивності, загального зв'язку та розвитку.

До того ж закономірності, відкриті у різних сферах наукового знання, мають евристичність у соціальних процесах через здійснення

¹ рос. Чиж и К «Мама, я очень болен,
Мама, нас лечат не те врачи
Те, кто нас заразил этим, врачуют нам раны,
Именно поэтому я неизлечим»

діяльності та застосування соціальних технологій у «механізмах» відкритих взаємозв'язків. У соціології та соціальній психології вплив експериментатора, діагностика та соціального технолога розглядається у контексті етики дослідника та викривлення експерименту. Оскільки в психологічних дослідженнях експериментатори, а зазвичай і випробувані, – це люди, то існує ймовірність появи деякого «спотворення», спроби вгадати, що має відбутися в ході експерименту, і очікування цих подій, що здатне вплинути на результати цих досліджень. Є різні види викривлень, але вони всі можуть бути поділені на дві великі групи: пов'язані з експериментаторами або ті, що викликані випробуваними [1, 228]. Викривлення пов'язують з відомим Хотторнським ефектом, який був відкритий Елтоном Мейо та активно критикувався Стенлі Мілграмом. Останній відзначав роль присутності експериментатора або авторитетної особи на випробуваного під час експериментів з підкоренням [2, 149-150]. Важливим у етиці експерименту, на думку Девіда Майерса, є проблеми мінімізації поведінкових підказок експериментатора; погодження обізнаного випробуваного; правдивості експериментатора, захисту людей від травм та дискомфорту; конфіденційність; надання повної інформації про спрямованість, мету та завдання експерименту. Сучасний розвиток соціальних та політичних технологій все частіше спрямований на досягнення результату будь-якою ціною, коли використовуються технології маніпуляції та імітації експерименту (наприклад, пуш-пол у політичних технологіях), НЛП та стратегії навіювання у рекламі та маркетингу, але часто-густо ці технології вже мають ефект ятрогенії, оскільки завдають шкоду соціальному та психічному здоров'ю людей [3, 42-43].

Саме тому, на нашу думку, актуалізується питання про дослідження соціальної ятрогенії як негативних наслідків, які спричиняють професійні дослідники та люди, котрі засвоїли соціальні та політичні технології, а також технології маніпуляції та психологічного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор.

По-перше, безпосередньо пов'язаними з розв'язанням запропонованої теми є роботи, що присвячені етиці експериментування та впровадження соціальних технологій і соціально-психологічної практики (Е. Мейо, С. Мілгрема, Дж. Гудвіна, Д. Майерса, Е. Гідденса та інших).

По-друге, окремо виділимо групу медичних досліджень, у яких і було запроваджено поняття «ятрогенія». І.А. Касирський розширив предметне поле ятрогенії [4; 5].

Цю групу літератури складають МКЗ-10, Міжнародна статистична класифікація захворювань та проблем, що пов'язані зі здоров'ям: 10 перегляд та робіт авторів, які спираються на це визначення ятрогенії. МКЗ-10 відносить до ятрогенії: а) будь-які несприятливі наслідки для життя або здоров'я хворого; б) що настали в результаті медичного втручання; в) не залежно від наявності провини і протиправності поведінки медичних працівників [6; 7].

Окрім цього, варто згадати праці дослідників феномену ятрогенії у медичній практиці. Так, Некачалов В.В. обґрунтував класифікацію 3 категорій ятрогенії: перша – патологічні процеси, реакції, патогенетично не пов'язані з основним захворюванням або його ускладненням, які не грають істотної ролі в загальній танатологічній оцінці випадку; друга – патологічні процеси, реакції та ускладнення, зумовлені медичним впливом, проведені за обґрунтованими показаннями і виконані правильно; третя – патологічні процеси, незвичайні смертельні реакції, в тому числі обумовлені неадекватними, помилковими або хибними медичними впливами, які стали причиною летального результату [8]. Не менш відома класифікація Долецького С.Я., за джерелами виникнення: від спілкування (частина деонтології), від нераціонального харчування (аліментарна); медикаментозна, маніпуляційна; наркозно-реанімаційна; хірургічна; променева [9].

По-третє, особливе спрямування мають роботи правового визначення та змісту «ятрогенії» (Сергєєв Ю.Д. з співавтором, Авдєєв А.І., Козлов С.В., Шепель Т. В. та інші).

Так Сергєєв Ю.Д. з співавторами розглядають, по-перше, винуватий ризик, ті ятрогенії, що тягнуть за собою кримінальну відповідальність або змішану з громадянською відповідальність, по-друге, природний ризик, який складається з того, що тягне громадянську відповідальність або що не тягне відповідальність [10]. Авдєєв А.І., Козлов С.В. визначають, що негативне ставлення до поняття ятрогенія призводить до того, що ятрогенії процеси прийнято маскувати під іншими визначеннями, а саме під «ускладненнями», «лікарською помилкою» [11]. Шепель Т.В. розглядає схожість ятрогенії з такими поняттями, як «шкода життю та здоров'ю», «несприятливі наслідки для життя та здоров'я, як результат медичного втручання», «наслідки поведінки», «нешасний випадок», «дефект»,

«несприятливий результат», «професійне правопорушення», «делікт» [12].

Метою статті є визначення предметного поля та концептуалізація поняття «соціальна ятрогенія».

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Предметне поле визначає необхідність усвідомлення смислового простору поняття «соціальна ятрогенія». Термін «ятрогенія» у дослівному перекладі означає «те, що породжено лікарем», що має походження від «iatros» (в перекладі з грец. – лікар) і «γενναο» (в перекладі з грец. – походження). Цей термін ввів у науковий обіг німецький психіатр О. Бумке в 1925 р. у статті «Лікар як причина душевних розладів», для позначення захворювання, що обумовлено впливом лікаря психіку хворого [13]. Ці ідеї активно розвивав Лурія Р.А. акцентуючи увагу на соматичний вплив переживань, як наслідок необережних слів та навіювання лікаря [14]. У сучасній медичній літературі загально прийнятим є визначення МКЗ 10.

У визначенні предметного поля ятрогенії у результаті огляду основної літератури можливо виокремити деякі суттєві атрибуції її категоризації:

По-перше, поняття ятрогенії приналежить до сфери професійної етики та деонтології, вчення про належне та професійний обов'язок та служіння своїй справі. До того ж, етики в Аристотелівському значенні, мудрості воління до щастя або гуманності.

По-друге, «ятрогенія» відображає явища патології та захворювання у результаті професійного втручання або як супутній наслідок цього втручання.

По-третє, ятрогенія має відношення до сфери безпеки людини, оскільки є небезпекою для життя та здоров'я.

По-четверте, ятрогенія відображає порушення стану норми відносин «лікар (ширше професіонал) – пацієнт», що має виміри підлеглості (інституційний вимір), допомоги (вимір надання послуг, або задоволення соціальних потреб у здоров'ї), людських відносин (гуманістичний вимір), професійних відносин «лікар-лікар» відносно пацієнта та його захворювання (професійний вимір), застосування медичних заходів та дій (технологічний вимір).

Поняття «ятрогеній» розширив Касирський І.А., який визначив ятрогенні захворювання як «хвороби функціональні та органічні», безпосередньою причиною яких є дії лікаря. Він дає таку «класичну» характеристику форм ятрогенних захворювань в залежності від причин їх розвитку: – пряме травмування хворого невмілим підходом лікаря,

медичного персоналу; – непряме травмування, пов'язане з читанням медичної літератури; – ятрогенне захворювання, в основному пов'язане з особистісними властивостями пацієнта, схильного до психопатичних, психастенічних, нав'язливих реакцій; – невірне проведення лікарем інструментального дослідження, помилкове введення ліків; – форма ятрогенії, коли навіть успішне лікування якого-небудь захворювання фахівцем того чи іншого профілю тягне за собою виникнення іншого захворювання, що вимагає компетенції лікаря іншої спеціальності [5].

Для нас у цьому визначенні важливим є структурно-органічний та функціональний смисл ятрогенії, їх зв'язок з цілісністю, системний характер прямого впливу лікаря, об'єктивованого впливу літератури, особливостей пацієнта, технологічного змісту заходів, перетворення захворювання у іншу сферу, міграції шкоди при симптоматичному лікуванні без цілісного підходу.

Разом з тим органічне та функціональне поширення поля акцентувало увагу як на «психічному», так і «тілесному» полі захворювань. Соціальні відносини як відносини між людьми, соціальними групами, спільнотами, інституціями та суспільствами фокусують «соціальні ятрогенії» не тільки на базовому біологічному, а й соціальному, суттєвому для людини, і це є перша значуща відмінність саме соціальної ятрогенії.

Другою відмінністю є визначення у соціальній ятрогенії ушкодження людини як особистості, сукупності соціальних відносин, що має прояви як у біологічному, психічному рівнях, так і соціальному, оскільки саме особистість є носієм соціально групових, спільнотних та суспільних ідентифікацій, більш масштабних соціальних суб'єктів.

Третє твердження соціальної ятрогенії актуалізує відмінний порядок денний, а саме проблему «соціального здоров'я», осмислення соціальних патологій. Останні мають у своїй генезі великий вплив суб'єктивного характеру, вплив суб'єктів на об'єктивний стан соціального здоров'я людини та суспільства.

Четверте твердження полягає в тому, що у ятрогенії відображується більш широке питання про деонтологію, етику відповідальності професіоналів, які мають усвідомлення та функції зцілення суспільства та «лікування» впливових соціальних суб'єктів.

По-п'яте, у соціальній ятрогенії суттєвими є суб'єкт-суб'єкт-об'єктні відносини, у яких об'єктом є соціальне здоров'я, цілісність суспільства, його безпека та розвиток (у концептуальній значущості прогресу, сталого людського розвитку).

Якщо у медичному визначенні ятрогенії підкреслюється протистояння лікарів-практиків (які виборюють здоров'я пацієнта) та патологоанатомів (які дають лише остаточний діагноз після незворотного руйнування, смерті), то часто-густо у соціальній, політичній, економічній, інформаційній сферах це – протистояння практиків та теоретиків, або суб'єктів сучасного та майбутнього та суб'єктів історії, як дослідників минулого.

По-шосте, деонтологічна та правова відповідальність, що є суттєвими у предметному полі ятрогенії у цілому, та соціальної ятрогенії зокрема, визначає демаркацію її від перетворених або замаскованих форм. Так, уникнення відповідальності визначає процеси маскування ятрогенії під лише «помилки», «випадок», та навпаки, можливим є перетворення «випадковості», збігу обставин під провину «лікаря», під ятрогенію, як гіпертрофована форма конкурентної боротьби з компетентними та принциповими професіоналами некомпетентних людей за допомогою формальних та бюрократичних процедур віртуального «делікту» та «дефекту». У медичному визначенні Виноградова А.З. «дефект» є несприятливим наслідком для життя та здоров'я пацієнта, результат медичного втручання або невтручання» [15, 52; 16, 33-34].

У нашому випадку делікт є не просто правопорушенням та порушенням професійної етики, а й має значний вплив на соціальне здоров'я та цілісність соціальних відносин і суспільства в цілому.

Другим процесом є мімікрія живої творчості та діяльності заради справи та служіння під мертвою формальною нормою, як репродуктивна діяльність відтворення правил, а не вирішення суттєвих проблем соціального здоров'я.

Оскільки суттєвою характеристикою соціальної ятрогенії є професіоналізм суб'єктів зцілення соціальних відносин, тому виникає необхідність демаркації суб'єктів за професіоналізмом, як міри суб'єктності у соціальній ятрогенії. У першому випадку розглянемо шкоду для суспільного здоров'я соціокультурної поведінки, яка імітує діяльність, але такою не є, оскільки основною суттєвою характеристикою діяльності є цілепокладання. Це може бути поведінка, якщо пригадати класифікацію О. П'ятигорського та Г. Гурджієва «об'єктивного ідіота», який не усвідомлює ані потреб життя суспільства, ані його здоров'я, безпеки, цілісності та розвитку. На наш погляд, необхідно ввести поняття ідіотогенії, яка не є ятрогенією у власному смислі.

Це є скальпель у руках дикуна, який не усвідомлює його призначення, але наслідує рухи професіонала як містичний акт.

Серед патологій, викликаних у суб'єктному порядку, можливо виокремити невігластвогенії, які вже мають цілепокладання діяльності, але спотворену невіглаством суб'єкта, що робить спробу пізнання та діяльності. Саме невігластво створює загрози для життя та соціального здоров'я суспільства. Є відомим фактом, що саме невігласи завжди на всьому розуміються та все вміють. Як відомо, є сфери, які притягують невігласів, наприклад, всі розуміються на футболі та політиці. Невігластво може створювати несподівані конфігурації шкоди життю та здоров'ю, часто це супроводжується войовничістю та агресією невігласів як компенсації професіоналізму та знань.

Існує специфіка профаногенії, що має інституційний характер неосвіченості. Слово профан етимологічно походить від лат. profanes – той, хто не має святості, непосвячений, неосвічений, темний. Наприклад, це ті, хто у ЗМІ проходять як експерт-політолог або політтехнолог (або інший професіонал), що не має освіти у цій сфері. Як правило, ці люди засвоїли на практиці якісь шаблони або прочитали декілька книжок та інструкцій, але вже «позиціонують» свою майстерність у соціальних або політичних технологіях. Їх шкода пов'язана не тільки з відсутністю системних знань у сфері діяльності, але й з тим, що вони не мають уяви про професійну етику та деонтологію, тому готові застосовувати засвоєні стереотипні технології, навички та окремі вміння у шкоді соціальному здоров'ю суспільства. При цьому профани можуть досягати своїх цілей за рахунок омани, маніпуляцій, нахабства. Але вони не будуть замислюватись над наслідками або будуть виправдовувати шкоду необхідними «витратами», яку можливо було б уникнути за рахунок професіоналізму.

Іншою суб'єктивною причиною соціального захворювання можуть бути аматорогенії. Такі ушкодження соціального життя та здоров'я також пов'язані з непрофесіоналізмом та некомпетентністю. Але іноді аматори виявляють більшу творчість у вирішенні проблем, якщо розуміють суть та мають синергію з професіоналами. Оскільки вони можуть навести конструктивні механізми з інших сфер та ставлять під сумнів «заморожені», бюрократичні та корупційні правила. Але при відсутності такої синергії з професіоналами або при непотрібному втручанні у професійну діяльність аматори (або обізнані з викривленою інформацією) можуть завдати з благими намірами великої шкоди через обмежену раціональність (у значенні концепта Герберта Саймана), зокрема у прийнятті рішень за контактною з суб'єктом інформацією та випадковим усвідомленням ситуації.

Це відома революційна дилема В.І. Леніна, який привів до управління державою професійних революціонерів, аматорів, непрофесіоналів державного управління, але приналежних до «диктатури пролетаріату». Задля виживання країни та підвищення професіоналізму були використані старорежимні спеціалісти. За даними доктора історичних наук Юлії Кантор під впливом групи генералів на чолі з Михайлом Бонч-Бруєвичем до Червоної Армії прийшло 775 царських генералів та 1726 штаб-офіцерів (980 полковників та 776 підполковників). І так було майже в усіх сферах життєдіяльності суспільства [17].

Цей факт дискримінувався І. Сталіним за допомогою радянської пропаганди та був зроблений культ «народних вождів», аматорів В. Чапаєва, М. Щорса та інших.

Подібна дилема постала після революції гідності в Україні та була вирішена на користь аматорів. Таку дилему відзначає американський прогнозіст Джордж Фрідмен відносно формування уряду Д. Трампа [18]. Чесні, небайдужі та мотивовані аматори, до того ж «свої» відносно політичної перемоги, через деякий час можуть стати професіоналами, навіть кращими за попередніх, але не вирішеним є питання про велику шкоду, яку вони можуть завдати життю та суспільному здоров'ю, послабити для зовнішньої агресії організм країни. На думку А. Тойнбі, коли влада не вирішує суттєві проблеми, виникає революція або приходять варвари.

Не менш важливим для демаркації соціальної ятрогенії від схожих, але інших форм суб'єктного завдання шкоди соціальному життю та здоров'ю суспільства є перетворені форми професіоналізму, інакше кажучи, замість виконання основної функції та місії інституту, приходять суб'єкти, що підміняють ці функції. Наприклад, замість критерію високого рівня знань, професіоналізму та компетенції відбувається комерціалізація освіти; замість історичної пам'яті як імунітету минулих соціальних захворювань формується політизація історії; замість гуманітарної та соціальної політики відбувається оптимізація державного бюджету як скорочення витрат на ці сфери; замість розвитку обороноздатності відбуваються корупційні схеми; замість державотворення відбувається олігархізація та таке інше. Окремою формою суспільних захворювань є кірікасенія (від грец. *Kirykas* – глашатай, проповідник) – це формування захворювань під впливом маніпуляцій та пропаганди ЗМІ.

Соціальна ятрогенія має свою проблематику, ушкодження життя та здоров'я суспільства як наслідок професійного втручання, навчених

та освічених соціальних «лікарів» суспільства. Ця проблематика пов'язана з наступним:

1. Підвищенням ефективності впливу соціальних та політичних технологій на соціальну поведінку людей, можливість масштабування та тиражування ефективних технологій як розвитку, так і руйнування;

2. Агресивним характером впливу на соціальну психіку, свідомість та світогляд людей та суспільства;

3. Збільшення професіоналів та частоти контактів з ними інших людей, а тому і частоти використання професійних технологій впливу;

4. Поява великої кількості популярних аматорських книг, тренінгів окремих технологій, які «мігрують» як маніпуляції у рекламі, маркетинзі, політтехнологіях, соціальних технологіях та технологіях економічної поведінки, які мобілізують споживачів, електорат або інші соціальні групи;

5. Низький рівень професійної етики та деонтології. Наприклад, молодь визначає себе у якості професіоналів через 2-3 роки роботи (2-3 управлінських цикли, але відомо, що середній управлінський цикл лише професійного становлення 5-7 років) та визначає себе експертами через 1-2 роки діяльності. При цьому за цим критерієм у вимогах набору експертів до експертного оцінювання, вимогою є професійна аналітика та праця у відповідній сфері, щонайменше 10 років. Тому гіпотеза про зміну молоддю «старорежимних спеців», як невелику шкоду неосвіченого ідеалізму порівняно з високою шкодою корупції професіоналів, заганяє рішення у контур обрання найменш гіршого пошкодження. Питання стоїть щодо обмеження пошкоджень соціального здоров'я та життя у лікуванні соціальних хвороб та патологій при максимальному використанні творчості та мотивації до найкращого у молоді та використання досвіду та творчості професіоналів;

6. Пришвидшення розвитку технологій та проблема швидкого професійного опанування їх, збільшення знань у сферах життєдіяльності щонайменше удвічі кожні 5 років, кроссферний та системний характер факторів руйнування (наприклад, у гібридних та конкурентних війнах).

Висновки цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Концептуалізація «соціальної ятрогенії» безпосередньо визначена, з одного боку, проблемами, професіоналізму з високою культурою професійної етики та деонтології, які досягаються не лише авторитарними санкціями, а й, перш за все, суб'єктною спрямованістю професіонала на цінності своєї справи, на постійну освіту та

самоосвіту, з іншого боку, технологічною майстерністю, професійними знаннями та компетенціями, серед яких важливе місце мають життєві та гуманістичні компетенції, володіння передовими технологіями у сфері своєї діяльності.

Предметна демаркація соціальної ятрогенії не тільки має свої загальні та особливі атрибуції, про які йшлося у статті раніше, а й має межі від схожих, але інших за змістом травмувальних суб'єктних втручань (які вперше введені у науковий обіг у цій статті), а саме: ідіотогенії, невігластвогенії, профаногенії, аматорогенії.

Мають евристичність не тільки класифікаційна новизна цієї статті, а й динамічні взаємозв'язки патологічних процесів, наприклад, спроба суб'єктів уникнути правової, етичної, деонтологічної провини у маскуванні соціальної ятрогенії під «невдачу», «нешасний випадок», «помилки», та навпаки, процеси укриття свого непрофесіоналізму, некомпетентності під ятрогенію, або використання саме нещасних випадків, збігу обставин для знищення професійних та відповідальних спеціалістів з високою професійною культурою та деонтологією.

Знання різних форм суб'єктного втручання як травмування здоров'я та життя суспільства спрямоване на вихід з конфігурації вибору між різними формами погіршення, на пошук вирішення впливу цих несприятливих втручань.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гудвин Джеймс* Исследование в психологии: методы и планирование. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 558 с.
2. *Милграм С.* Эксперимент в социальной психологии – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 336 с.
3. *Майерс Д.* Социальная психология / Пер. с англ.– 7-е изд. – СПб. : Питер, 2010. – 794 с.
4. *Кассирский И. А.* О врачевании: (Проблемы и раздумья) / Отв. редакторы Р.И. Воробьев, Г.И. Кассирский; [Авт. вступ. ст. Р.И Воробьев], 2-е изд. – М. : «Аслан», 1995. – 204 с.
5. *Кассирский И. А.* Об иатрогенных заболеваниях // Труды I Всесоюзной конференции по проблеме медицинской деонтологии. – М., 1970. – С. 55-64.
6. МКБ-10. Международная статистическая классификация болезней и проблем, связанных со здоровьем: десятый пересмотр. – Том 1 (часть 2) – Женева, Всемирная организация здравоохранения; М. : Медицина, 1995. – 633 с.
7. МКБ-10. Международная статистическая классификация болезней и проблем, связанных со здоровьем: десятый пересмотр. – Том 1 (часть

- 1) – Женева, Всемирная организация здравоохранения; М. : Медицина, 1995. – 698 с.
8. *Некачалов В.В.* Ятрогения (патология диагностики и лечения): Пособие для врачей. – СПб. : Питер, 1998. – 42 с.
9. *Долецкий С.Я.* Ятрогения в хирургии // Ятрогенные болезни и повреждения: Сб. науч. работ. – Махачкала, 1991. – С. 14-18.
10. *Сергеев Ю.Д., Ерофеев С.В.* Неблагоприятный исход оказания медицинской помощи. – М.; Иваново : НАМП, 2001. – 288 с.
11. *Авдеев А.И., Козлов С.В.* Ятрогенная патология (судебно-медицинский взгляд) [Электронный ресурс] // Актуальные вопросы судебной медицины и экспертной практики, Новосибирск. – 2009. – Вып. 15. – Режим доступа: <http://journal.forens-lit.ru/node/102>.
12. *Шепель Т.В.* Ятрогения: соотношение со сходными понятиями и значение для гражданско-правовой ответственности за причинение вреда здоровью медицинским вмешательством // Вестник НГУ. Серия: Право. – 2011. – Т. 7. – Вып. 2. – С. 76-83.
13. *Витке О.* Der Arzt als Ursache seelischer Störungen // Dtsch. med. Wschr. – 1925. – S. 3.
14. *Лурия Р.А.* Внутренняя картина болезней и иатрогенные заболевания. – 4-е изд. – М. : Медицина, 1977. – 111 с.
15. *Виноградов А.З.* О медицинских дефектах и их правовых последствиях // Медико-правовые проблемы региона: Тр. I Регион. науч.-практ. конф. / Под ред. Т.В. Шепель. Новокузнецк, 2002. – С. 52-56.
16. *Виноградов А.З., Рыков В.А.* Юридическая квалификация медицинских правонарушений // Медицина в Кузбассе. – 2004. – № 3. – С. 31-34.
17. *Кантор Ю.* Белые в красном [Электронный ресурс]. – 29.01.2013 00:29. – Режим доступа : <https://rg.ru/2013/01/29/belye.html>. – Заголовок з экрану.
18. *George Friedman* Trump's Dilemma [Электронный ресурс]. – Access mode: <https://geopoliticalfutures.com/trumps-dilemma>. – Заголовок з экрану.

Лепский М. Социальная ятрогения: предметное поле и концептуализация.

Целью работы является определение предметного поля и концептуализация понятия «социальная ятрогения», как фактора травматизации жизни и здоровья общества. В статье используется предметная демаркация в исследовании общих и особых атрибуций социальной ятрогении и проанализирован понятийно-категориальный аппарат концепции травматизации субъектами социальных и политических технологий целостности, безопасности и развития общества. Определена суцность и демаркация таких процессов, как идиотогения, невеждогения, профаногения, аматорогения, кирикасгения,

их предметное поле применения. Эти концепты введены в научный оборот впервые.

Ключевые слова: социальная ятрогенія, повреждение жизни и здоровья общества, профессиональная этика, деонтология, идиотогенія, невеждогенія, профаногенія, аматорогенія, кырыкагенія.

Lepskiy M. The Social Iatrogenesis: the Subject Field and Conceptualization.

In the article the purpose of the work is to determine the subject field and to conceptualize the notion of «social iatrogenesis» as a factor of traumatizing the life and health of a society. The article uses the subject demarcation in the study of the general and specific attributions of social iatrogenesis, the paper offers the analysis of the conceptual and categorical apparatus of the concept «trauma» of the integrity, security, and development of a society by the actors of social and political technologies. The article defines the essence and demarcation of such processes as idiotogenesis, ignorantogenesis, profanogenesis, amateurogenesis, kirykasgenesis, and their subject field applications. These concepts are introduced into scientific discourse for the first time. The research indicated the problem field of social iatrogenesis.

The article examines the dynamic interplay of pathological processes, as an attempt of actors to avoid legal and ethical guilt by disguising social iatrogenesis as «fail», «accident», «mistake». The opposite process is masking the lack of professionalism, incompetence with iatrogenesis. There is also the risk of accidents, circumstances to destroy professional and responsible specialists who have high professional culture and deontology.

Key words: social iatrogenesis, damage to life and health of a society, professional ethics, deontology, idiotogenesis, ignorantogenesis, profanogenesis, amateurogenesis, kirykasgenesis

Чепак В.

ОРГАНІЗАЦІЇ В ОПТИЦІ НЕОІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Стаття присвячена аналізу неоінституціонального підходу до дослідження організацій сучасних західних соціологів Д. Норта, Дж. Мейєра, П. Дімаджіо, Н. Флігстіна, Е. Де Сото. Розглянуто теоретико-методологічні засади, основні положення цього підходу, відмінності від економічного теоретизування щодо сутності та принципів функціонування сучасних організацій.

Ключові слова: організація, організаційна взаємодія, транзакційні витрати, актор, організаційне поле, інституційне середовище.